herpy

KAMÆLEONER

Namaqua Chameleon

Chamaeleo namaquensis

Chamaeleo namaquensis er en kraftig, jordlevende kamæleon fra ørkenerne i det sydvestlige Afrika. Den klatrer næsten ikke, men løber hurtigt over sand og grus, graver sig ned og jager aktivt. Dyrene er hårdt territoriale og skal bo alene. Der findes meget lidt viden om pasningen, og arten er en af de sværeste kamæleoner at holde.

Familie: Chamaeleonidae Tidligere navn: *Chamaeleo capensis; Chamaeleo tuberculiferus*

SPECIFIKATIONER

DYRET

Voksenstørrelse	**20-25 cm** total længde inkl. hale
Levetid	**3-5 år**
Aktiv	**Dag**
Levevis	**Jordboende og gravende**
Biotop	**Ørken og halvørken**
Sværhedsgrad	**Ekspert**

PASNING

Min. terrarie	**120 × 60 × 60 cm** L × B × H til 1 voksent dyr
Temperatur, dag	**25-30 °C**
Hotspot	**35-40 °C**
Temperatur, nat	**15-20 °C**
Luftfugtighed	**30-50 %**
Vand	**Ingen vandskål**
UVB	**Nødvendig** Ferguson-zone 4
Kost	**Insekter og planter**
Holdes	**Enkeltvis**

AVL

Formering	**Æglæggende**
Kønsmoden	**5-7 mdr.**
Kuldstørrelse	**6-22 æg**
Kuld pr. år	**2-3**
Inkubation	**90-120 dage** ved 25-28 °C

BESKYTTELSE OG PAPIRER

CITES	**Appendiks II**
EU-bilag	**Bilag B**
IUCN	**Ikke truet (LC)**

Arten står på CITES liste II og i EU's bilag B (forordning 338/97), som alle kamæleoner af slægten *Chamaeleo* undtagen *C. chamaeleon* (bilag A). Handel over grænser kræver derfor CITES- og EU-dokumenter. Kamæleoner er ikke omfattet af den danske forbudsliste for private (bekendtgørelse nr. 1261 af 17.11.2015), så de almindelige regler gælder. Spørg sælger om dokumentation for dyrets herkomst.

Om arten

Chamaeleo namaquensis bliver 20-25 cm inklusive hale og er en af de største kamæleoner i det sydlige Afrika. Kroppen er kraftig og kompakt, hovedet stort med en spids kam bagtil, og halen er langt kortere end hos de trælevende kamæleoner og ikke gribende. Ryggen har en kam af store, spidse skæl. Der er ingen halskrave eller hudlapper. Hunnen er større end hannen. Hannen har et større hoved og en tydelig bule under halebasen, hvor hemipenis ligger.

Grundfarven er grå eller brun med fire til seks lysere pletter langs siden og mørke, trekantede tegninger under rygkammen. Struben kan have gule eller røde striber. Farveskiftet bruges mest til at regulere varmen: om morgenen er dyret næsten sort og optager varme hurtigt, og i dagens varmeste timer er det lysegråt til næsten hvidt og tilbagekaster lyset. Dyret kan vise begge farver samtidig, delt langs rygraden. Ved trussel bliver det hurtigt sort, pumper kroppen og struben op, hvæser og åbner den skarpt gule mund, og er det trængt op i en krog, angriber det og bider hårdt.

Levevisen er usædvanlig for en kamæleon. Fødderne har de samme sammenvoksede tæer som andre kamæleoner, men dyret kan ikke lukke dem om en gren og kan derfor ikke klatre. Til gengæld spreder det tæerne og løber, og det er en af de hurtigste kamæleoner. Fra næsen udskilles overskydende salt gennem saltkirtler. Huden kan optage fugt fra overfladen: dråber på siden løber gennem fine kanaler mellem skællene hen mod munden.

De ældre navne *Chamaeleo capensis* og *Chamaeleo tuberculiferus* hører til samme art.

Udbredelse og levested

Chamaeleo namaquensis lever i de tørre, vestlige dele af det sydlige Afrika: i Namibia, i det sydvestlige Angola og i det vestlige Sydafrika. Den er almindelig i Namib-ørkenen. Mod syd er den fundet så langt som til Sutherland i Western Cape, og mod nord til det sydlige Angola. Typelokaliteten er Lille Namaqualand nær mundingen af Orange-floden, og arten har navn efter området. I det yderste østlige Namibia overlapper udbredelsen med *Chamaeleo dilepis*.

> **Oprindelig udbredelse:** Namibia, Sydafrika og Angola.

LEVESTED

Arten lever i tørt og halvtørt land: Karoo-krat, sandørken, klitter og gruspletter, nogle steder helt ned til tidevandszonen. Vegetationen er ofte kun spredte tuer af lave buske. Dyret går mest på jorden, mens unge dyr klatrer mere. Om natten kravler det gerne op på sten for at komme lidt væk fra jorden. Det graver sine egne huler og bruger forladte gnaverhuler til at regulere temperaturen.

Klimaet er ekstremt. Langs kysten er årsgennemsnittet for lufttemperaturen 19,3 °C, og jordoverfladen er 27-32 °C. Længere inde i landet er gennemsnittet 24,1 °C i luften og 30-35 °C på jorden. Sommerdage kan nå op omkring 38 °C, og nætterne kan falde til omkring 10 °C. Om vinteren ligger dagtemperaturen omkring 20-23 °C, og der kan komme frost. Regnen er sparsom, men tæt tåge fra havet rammer store dele af udbredelsen de fleste dage, og den tidlige morgenluft kan have en luftfugtighed på op mod 50 %. Dug og tågedråber på planter, sten og sand er dyrets vigtigste drikkevand.

Dyret er dagaktivt, men trækker i ly, når solen står højest, og jager igen, når det bliver køligere. Det jager aktivt og æder mest tenebrionide biller og græshopper, af og til firben, slanger og andre leddyr, også unge af egen art. Plantedele udgør i gennemsnit 1-3 % af føden, især kødfulde dele af sukkulenter, og dyret æder også småsten og sand. Hvert voksent dyr holder et territorium på flere hundrede og op til over tusind kvadratmeter.

Læs mere: Luftfugtighed, forstøvning og ventilation

Pasning

TERRARIET

Der findes meget lidt viden om pasningen af *Chamaeleo namaquensis*, og arten er blandt de sværeste kamæleoner at holde. Arten er opdrættet over flere generationer i Europa, men af få, meget erfarne holdere, og dyr er sjældne i handlen. Tallene i denne vejledning bygger derfor på klimaet og levevisen i naturen. Hvor der ikke findes pasningstal for arten, står det.

Arten er ikke en træboende kamæleon, og et højt netterrarie med grene er forkert. Den skal have et lavt, bredt terrarie med stor gulvflade: mindst 120 × 60 × 60 cm til ét voksent dyr. Der findes ingen dokumenterede mindstemål; tallet er et skøn ud fra størrelsen og den løbende levevis, og mere gulvareal er altid en fordel. Terrariet skal være tørt og have god ventilation.

Bunden er fint, tørt sand blandet med grus, mindst 20-25 cm dybt i en del af terrariet, så dyret kan grave en hule som i naturen. Arten æder naturligt småsten og sand, så små mængder i afføringen er forventelige. Læg flade sten og stenpartier som solplads og som sted, dyret kan kravle op på om natten. Dyret kan ikke gribe om grene, og grene er derfor ikke nødvendige. Lav gemmesteder, hvor dyret kan trække sig tilbage fra middagshedens sol, fx stenhuler eller en halv rørstump. Planter er valgfrie; arten æder kødfulde sukkulenter.

Lamperne hænger oven på terrariet, og sten og solplads skal ligge så langt fra dem, at dyret ikke kan brænde sig.

Læs mere: Varme og temperatur

TEMPERATUR

Der findes ingen dokumenterede fangenskabstal for arten. Anbefalingerne her er afledt af klimaet i udbredelsesområdet: jordtemperaturen i naturen er 27-35 °C, sommerluften op mod 38 °C og sommernætterne omkring 10 °C.

Om dagen skal terrariet være 25-30 °C, og på en solplads af sten skal overfladen være 35-40 °C. Mål overfladen med et infrarødt termometer, ikke luften. Der skal være en køligere zone og skygge, for dyret trækker sig tilbage fra den kraftigste varme i dagens midte. Om natten skal temperaturen falde til 15-20 °C, og alle lamper skal være slukket. Dyret skal kunne vælge mellem varmt og køligt.

Vinteren i naturen er køligere, og der kan komme frost, men det er ikke dokumenteret, om dyr i fangenskab har gavn af en kølig hvileperiode. Hold temperaturen fast hele året.

LUFTFUGTIGHED OG VAND

Luftfugtigheden skal være lav, 30-50 %, og bunden skal være tør. Det er et ørkenklima, hvor den tidlige morgenluft kan nå omkring 50 %, og hvor dyret får fugt fra tåge og dug.

Dyret drikker ikke af en skål. Forstøv terrariet kort om morgenen, så sten, planter og dyrets sider er dækket af dråber. Dyret slikker dråberne og kan også optage dem gennem huden. Arten får en del væske fra føden, men den skal have ekstra drikkevand ud over fugten i luften og føden, for blæren er meget lille og lagrer næsten intet vand. Lad overfladerne tørre op mellem forstøvningerne.

Kun i den del af terrariet, hvor en hun skal lægge æg, skal sandet være fugtigt længere nede (se avl). Resten af bunden skal være tør.

LYS OG UVB

Arten er dagaktiv og lever i åbent landskab med meget sol, så den skal have kraftigt lys og UVB i 12 timer og mørke i 12 timer. UVB er nødvendig. UV-niveauet i naturen er ikke målt for arten; Ferguson-zone 4 på solpladsen er et skøn ud fra det åbne ørkenlevested, og der skal være skygge og gemmesteder, hvor UV-indekset er lavere. Brug en T5-UVB-pære med reflektor eller en kraftig UVB-lampe oven på terrariet, og hold afstanden, som producenten angiver for zone 4.

Dyret regulerer varmen med farven: mørkt og i solen betyder, at det varmer sig, og meget lyst og i skjul betyder, at det er for varmt.

Læs mere: Lys og UVB

FODER

Chamaeleo namaquensis æder mest biller, græshopper og andre leddyr, i naturen også firben og slanger og lidt plantemateriale. Dyret jager hele dagen og er meget grådigt. Det kan æde byttedyr, der virker alt for store, og unge dyr gør det samme. I naturen æder et voksent dyr omkring 12 måltider om dagen, ofte 19-23 store biller pr. måltid, men føden i naturen er rigelig og let at få. I fangenskab vokser dyrene langsommere.

Giv varierede insekter, især biller af samme gruppe som den naturlige føde (tenebrionide biller og deres larver), græshopper og fårekyllinger. Byttet må gerne være stort i forhold til dyret. Dyret kan vænnes til dødt foder. Tilbyd også kødfulde sukkulenter, som dyret æder i mindre mængder. Mængder og hyppighed er ikke dokumenteret for dyr i fangenskab. Overfodring er en risiko, fordi dyret æder, så længe der er foder, så vej dyret jævnligt og hold øje med kropsformen.

Tilskud er ikke dokumenteret for arten, så følg praksis fra andre kamæleoner: støv insekterne med kalk uden D3 ved de fleste fodringer, og giv kalk med D3 og et multivitamin et par gange om måneden. Hunner, der har lagt æg, har brugt deres fedtreserver og skal efter lægningen have så meget foder, de vil æde.

Læs mere: Foderdyr: hold og avl Læs mere: Kalk, vitaminer og tilskud

ADFÆRD OG HÅNDTERING

Chamaeleo namaquensis er dristig og viger ikke for andre dyr eller genstande. Den hviler i dagens varmeste timer og går så på jagt igen. Håndtering stresser ikke dyret synligt, og det sidder på en hånd, til det vil videre. Det er alligevel et dyr, man kigger på og ikke tager op. Trues eller presses det, hvæser, gaber og bider hårdt.

Arten er enkeltlevende. Voksne dyr er voldsomt territoriale, både hanner og hunner, og hunnerne er de mest aggressive. Slås dyrene, kommer de alvorligt til skade, og de kan flå hinanden i stykker. Voksne dyr må aldrig bo sammen, heller ikke et par uden for parringen. Selv i fangenskab forsvarer et dyr en hvileplads på omkring 35 cm. Unge dyr ses ikke som truende og kan i en periode bo sammen, indtil de nærmer sig kønsmodenhed.

Levetiden er ikke dokumenteret; 3-5 år i boksen er et skøn ud fra kamæleoner af samme størrelse, som bliver kønsmodne lige så tidligt.

Avl

KØNSMODENHED OG KØNSBESTEMMELSE

Hunnen er større og mere aggressiv end hannen. Hannen har et større hoved og en bule under halebasen. Hunner bliver kønsmodne efter omkring 5 måneder og hanner efter omkring 7 måneder. Der findes ingen oplysning om, hvor gamle eller store dyrene skal være, før de bør avles.

PARRING

Avlen kan finde sted hele året. Under parringen er begge køn plettede og broget farvede. Kun en nylig ægløst hun er parringsvillig. Er hunnen ikke, angriber hun hannen, og forskellen i størrelse kan give hannen alvorlige skader eller koste ham livet. Saml derfor kun dyrene under opsyn, og skil dem med det samme, hvis hunnen angriber. Efter parringen jager det dyr, der holder territoriet, det andet væk, så kønnene skal skilles igen. En hun kan gemme sæd og lægge befrugtede æg flere måneder efter en enkelt parring.

ÆGLÆGNING OG KULD

Æggene udvikles i 35-45 dage inde i hunnen, før de lægges. Derefter graver hunnen et hul i fugtigt sand og lægger æggene i lag med 6-8 æg i hvert lag, og hun dækker hver gang et lag, før næste lægges. Gravning og æglægning tager 8-10 timer. Et kuld er oftest 10-13 æg, men kan være 6-22. En hun lægger 2-3 kuld om året og i sjældne tilfælde fire. I naturen er hullet 20-25 cm dybt, og æggene ligger 15 cm nede i det fugtige lag. Giv hunnen en kasse med fugtigt, fast sand, mindst 20 cm dybt, så hullet ikke falder sammen. Tørt sand får æggene til at skrumpe. Hunnen taber meget fedt ved at lægge og skal bagefter æde så meget, hun kan.

INKUBATION

Æggene klækker omkring 100 dage efter æglægningen, i praksis efter 3-4 måneder. De ligger i fugtigt sand eller et fugtigt substrat. Inkubationstemperaturen er ikke dokumenteret for arten; 25-28 °C i boksen er lånt fra andre *Chamaeleo*-arter som *Chamaeleo dilepis*. Æggene er allerede langt udviklede, når de lægges.

OPDRÆT AF UNGER

Unge dyr klatrer mere end de voksne, så giv dem lave sten og lave grene at kravle på. Temperaturer, UVB, tør sandbund og drikkevand ved forstøvning er som hos de voksne. De vokser langsommere i fangenskab end i naturen. Ungernes størrelse og vægt ved klækning er ikke dokumenteret. De kan i en periode bo sammen, men skal skilles, før de bliver aggressive over for hinanden, og senest når de nærmer sig kønsmodenhed.

Sundhed og typiske fejl

Der findes ingen dokumenteret oversigt over sygdomme hos *Chamaeleo namaquensis*. De typiske risici følger af arten og af kamæleoner i almindelighed:

- Skader efter kampe mellem dyr, som kan være alvorlige. Hold dyrene adskilt.
- Dehydrering, hvis dyret ikke får dråber at drikke.
- Knoglesvind ved for lidt UVB eller kalk.
- Forbrændinger fra lamper eller for varme sten.
- Overvægt, fordi dyret æder, så længe der er foder.
- Udmattelse efter æglægning og æggebinding hos hunner.

Gå til en dyrlæge med erfaring i krybdyr, hvis dyret holder op med at æde, taber sig, har lukkede øjne om dagen, har skader efter kamp eller en hun uden resultat forsøger at lægge æg.

Spørg altid dine kloge bekendte

Vejledningen er et godt sted at begynde, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskellige, og meget af det vigtigste lærer man af dem, der har holdt arten i årevis. Tal med en avler, en erfaren holder eller en dyrlæge med forstand på krybdyr og padder, før du anskaffer dyret - og igen, hvis noget ser forkert ud.